

Långvinds bruk

När man studerar de viktiga årtalen i Långvinds historia så påminner det om många andra järnbruk vid Bottenhavet. Det grundades i slutet av 1600-talet. År 1721 kom ryssarna och brände, och allt fick byggas upp på nytt. 1800-talet började bra för järnhanteringen, men slutade i lågkonjunktur och nedläggning. I stället blev skogen den nya ekonomiska ryggraden i bruket.

Herrgården

Men när man tittar på Långvinds herrgård, så är den inte lik någon annan i Hälsingland, eller i hela Norrland för den delen. Nej, den har kanske inte sin like någonstans i Sverige.

Det speciella är att det är en stor herrgårdsbyggnad i trä, med välbevarad exteriör och interiör från 1890-talet. Utsidan är i typisk schweizerstil, eller snickarglädje, med många dekorativa detaljer. Den har nyligen restaurerats och är målad i samma färger som när huset stod klart 1896. Interiören uppvisar en rad rum från den tiden, där allt är bevarat: dörrar, paneler, kakelugnar, tapeter och målade tak. Det finns därför mycket att se i herrgården, för den som är nyfiken på inredningsmodet för drygt hundra år sedan.

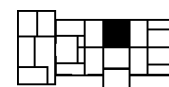
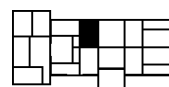
Arkitekterna och schweizerstilen

På 1850-60-talen blev de svenska arkitekterna intresserade av hur de gamla trähusen såg ut i Sydtyskland och Schweiz. Deras utseende kopierades, och vissa stildrag användes när man byggde nytt eller byggde om i Sverige. Schweizerstilen var som mest populär 1870-1900. Den användes på nya sommarvillor och gamla bondgårdar, på järnvägsstationer och ladugårdar. Men bland gods och herrgårdar var stilen inte lika vanlig. De var ofta stenhus, som också de pyntades med alla slags krusiduller under de här åren, men i andra material och andra stilar.

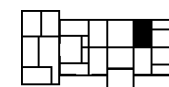
På Landsarkivet i Härnösand förvaras ritningarna på herrgården. De första gjordes 1881 av Wedin och Laurentz, och tio år senare gjorde S. Malm nya ritningar. Vilka dessa arkitekter var har vi ännu inte riktigt reda på.

Denna skrift är gjord i juni 2003, som en första upplaga av en konst- och arkitekturhistorisk beskrivning av Långvinds herrgård.

Släktrummen (rum 312-314)

2TR

De här tre rummen är en uppvisning i 1890-talets inredningsstil för sovrum, i fråga om golv, snickerier, kakelugnar och tapeter.

Alla golven är målade i gula och bruna jordfärgskulörer, såsom guldockra och brun umbra.

Sockelpanelen är olika i alla rum. Slät fyllning i ett, pärlspont i ett annat och fasetthvylade bräder i det tredje.

Kakelugnarna skiljer sig också lite från varann. Krönen har olika form, simserna är olika och dekoren är gjord med olika kulörer.

Tapeterna är förstås också olika, men det gemensamma är att de alla imiterar ett vävt tyg, en blommig gobeläng. Några mönster har friska och klara färger, andra är mörka och murriga. Till varje tapet hör en bård, som är mörk och med skarpa färger som oftast skiljer sig rejält från de i tapetmönstret.

Generalen privat (rum 316)

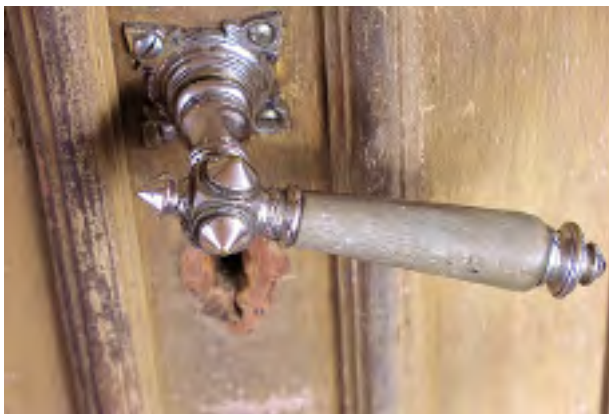
I det här vindsrummet kan man se spår från tiden kring 1800, när huset hade flyttats till Långvind och fått sin första inredning. Några detaljer är till och med ännu äldre.

De två små rummen var ursprungligen en stor gavelkammare. Det syns på att den tunna mellanväggen står mitt över en bred golvbräda. På ytterväggarna sitter det tre tapeter ovanpå varann, men på mellanväggen finns det bara två. Den äldsta består av ljusgrå limfärg målad på papper som är klistrat på ytterväggen. Tapeterna man ser i dag har mönster från 1870-80-talen, och de är lite ålderdomligare än i de andra vindsrummen.

Golvet är ett av de äldsta i huset, med kilsågade bräder med 7-12 tums bredd, spikade med smidd spik.

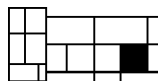
En kakelugn finns kvar i västra kammaren. Den har kolonnform och släta simser, samt ljusgrått kakel. Den är inte komplett. Form och färg är typisk för empiretiden, som var ungefär 1810-1850. Den är därmed en av husets äldre kakelugnar.

Dörren ut till vinden är särskilt intressant. Den är i rokokostil, och troligen tillverkad i slutet på 1700-talet. Spegelarna är handhyvlade, gångjärnen har bladform och är ännu äldre - från omkring 1700. Låset är från omkring 1850. Denna dörr fanns troligen i huset redan när det stod på Norrala kungsgård.

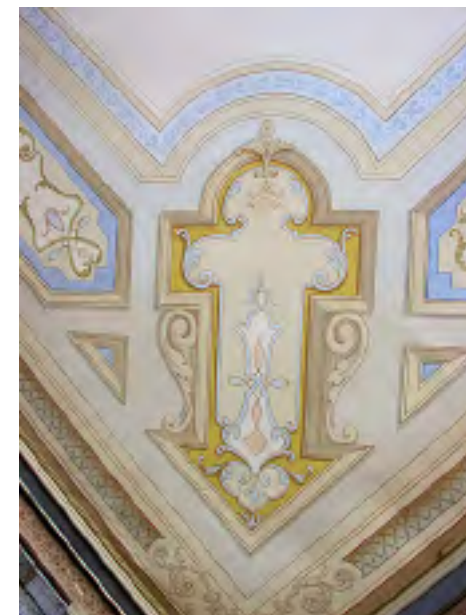

Biblioteket (rum 202)

1TR

Här stod ursprungligen en flerfärgad kakelugn i gustaviansk stil. Det finns märken efter den på golvet. Där ser man också två lager av ekådring. Den första målningen gjordes troligen 1896, sedan ställdes det in bokhyllor. Den andra ådringen kan ha gjorts på 1920-talet.

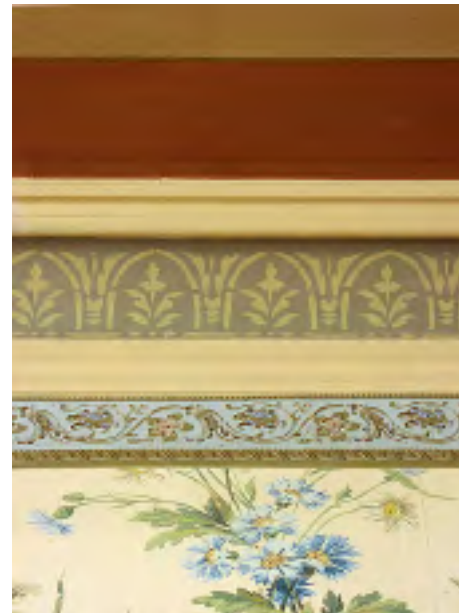
I taket finns 1890-talets dekormålning i nyrenässansstil. Den är gjord med limfärg och är mycket välgjord.

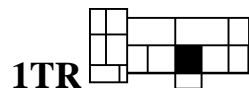
Under en modern stiltapet på masonit sitter det dels en grå tapet från 1920-talet, dels en typisk 1890-talsstapet som imiterar ett gobelängvävt tyg.

Blåklintersrummet (rum 201), se nästa sida.

Övre hallen (rum 203)

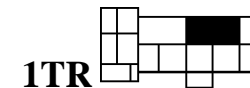

Övre hallen har samma 1920-talsdekor på väggar och tak som förstugan. Det originella cementgolvet är nog från samma tid. Längs kanterna är det färgat i rött och svart.

Snickerierna är ådringsmålade i en imitation av valnöt. Några av pardörrarna till rummen kan vara från 1700-talets slut, och har i så fall följt med huset när det flyttades hit från Norrala.

Salongen (rum 211)

I bottenvåningen fanns kök, skafferi, skrivrum och andra nyttofunktioner. Övervåningen är på traditionellt vis husets festvåning, där de vackraste rummen finns, och dit man tog alla gäster.

De stora rummens placering påminner om mönsterritningar från mitten av 1700-talet för hur en herrgård kan planeras. Antagligen är det ett minne av hur det ursprungliga huset såg ut innan det flyttades till Långvind.

Salongen är husets största rum, med alla delar från 1890-talet. Här står det två färgrika kakelugnar i nyrenässansstil, och golvet är lagt med ekparkett i fiskbensmönster med en skiva vit marmor framför varje eldstad.

Taket har en mycket välgjord dekormålning i många färger, med vackra blomstergirlander och rokokoorament, allt målade med limfärg. Taket ramas in av en bred bård och en taklist med reliefdekor, som också är målade med limfärg.

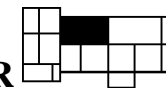
Tapetmönstret föreställer en stor gul krysantemum. Bottenfärgen har sidenkaraktär, och blomman är stiliserad. Detta var en mycket dyr tapet för sin tid, och den kan vara tillverkad i England. Mönstret är inspirerat av de tapeter som engelsmannen Morris skapade i mitten av 1800-talet.

Dörröverstyckena är i nyrenässansstil, och tillverkade av gips. De är målade med linoljefärg i bleka jordfärgskulörer, med tunna konturer i engelskt rött.

Matsalen (rum 210)

1TR

Matsalen är herrgårdens näst största rum. Den är inredd så som en matsal skulle vara i slutet av 1800-talet: höga paneler längs väggarna och en mörkt färgad kakelugn i tysk nyrenässansstil.

Golvet är husets mest påkostade. Det är en ekparkett i rutor, där varje ruta har ett flätat mönster.

Den höga bröstpanelen har helfranska speglar, och liksom alla övriga snickerier i rummet är den ekådrad.

Tapeten är från 1910-20-talen, och har ettpräglat flätmönster. Bakom den sitter en något mindre vanlig 1890-talets tapet, som har blommor på en liggande randning.

Ett matsal skulle gärna ha ett kassetak i trä, med ramverk och panel, med skuren dekor. Här är ramverket i stället gjort av ådringsmålade gipssektioner, och de släta fälten imiterar intarsia, alltså träinläggningar i mönster. Målningen är av mycket hög kvalitet och föreställer troligen kalkad ek, björk m m.

I dörröverstyckena finns vapnen för de familjer som genom seklerna har ägt bruket.

En detalj att lägga märke till är den fina tryckknappen bredvid dörren till rökrummet. Den hör till den elektriska ringledningen, som fanns i alla förnämare bostäder från 1880-talet till 1930-talet. På väggen i serveringsrummet satt ett batteri, en ringklocka och en signaltablå med ett nummer för varje rum med ringknapp. Med den kunde herrskapet signalera till sitt tjänstefolk när det var dags att servera, duka ut o s v.